

lastest nad lõiwad maha ja kihutastwad põgenema. Kõikugune õnn tegi neid julgeks. Kümnenal päewal jõudistwad nad Kalla jõe ääre, mis Alowi merde jookseb (nõudses Zekaterinostawi kubermangus, Mariupoli linna ligikal). Siin algas hirmus sõda Tatarlaste sõjawäe hulkadega: wõideldi kangeste ja wahwaste. Aga ka siin puudus üksemel: tapelust ei algonud mitte lõik wõrstitid ühila, nagu üleüldine plaan oli. Üks wõrstit hahas tapelust peale, ilma et ta teistele sellest sõnakestgi oleks ütelnud, sest ta kartis, et teised wõrstitid tema käest anu ära wõidawad. Ta sai ka omale anu! Kuni teised Wene wõrstitid alles laagris olitwad ja midagi sellest ei teadnud, et Wenelased juba Tatarlastega teppides wõitlistwad, siis tungistwad Tatarlased ifka enam ja enam edasi, nõnda et Polowiserid enam wastu ei jõudnud seista ja hakastwad põgenema Wenelast enestega ühes kiskudes otse Wenelaste laagri poole. Nõnda nägitwad Wene wõrstitid, mis sellest wälja tuleb, kui oma anu toga ajad. Nad tegitwad kindlaks oma laagri ja lõiwad Tatarlaste pealetungimist kolm päewa tagasi. Siis pruutistwad Tatarlased kawalust. Nad tõutastwad wandega wõrstitid elus ära lasta, kuid maksu nad nõudistwad. Aga kui wõrstitid endid nende alla heitistwad, lõiwad Tatarlased lõik Wenelased maha, ja wõrstitid sidustwad nad linnu, panitwad nad laudade alla ja idrustwad nende laudade peale sõdma ja piitstastwad neid puruks. See, kes selle õnnetuse Wenelaste peale oli saatnud, et enesele anu ja kuulsust saata, peasis Dnepri jõe ääre, põgenes üle jõe ja lästis lõik lootistud ära põletada, et Tatarlased mitte teisele poole jõe ei saaks. Tatarlased ajastwad Wenelast Dnepri jõent taga. Rahwas tulitwad linnadest ja küladest hirmsatele wõitjatele preestrite ja ristidega wastu, lootuses, et nende hirmust wiha waigistada, aga Tatarlased põletastwad ilma armuta linnu ja häwitastwad külasid, ja tapistwad elanikkusid maha, ilma et nad wahet oleksistwad teinud naiste ehk meeste, noorte ehk wanade wahel. Aga enne kui nad weel Dnepri jõe ääre olitwad jõudnud, pööristwad nad äkitselt ümber ja kadustwad sinna ära, kust nad olitwad tulnud. Wene rahwas olitwad lähe wahel, — nad ei teadnud, mis rahwas nad dieti on, ja kust nad tulnud?

Ajaloo kirjutaja kirjutab 1224. aasta kohta järgmiselt: „Tulitwad tundmata rahwas; teegi ei tea, kes nad on, kust ja mis sugu ja mis sugune usk neil on, ja neid hüütakse Tatarlasteks. Zumal üksi teab, mis rahwas nad on; õpetatud mehed, kes raamatuid loetwad, wõitwad sellest jutustada, aga mitte meie: kirja pandi üksnes mälestuseks need õnnetused, mida nad Wenemaa peale saastistwad.“

See õnnetus tuli ootamata, äkitselt Wenemaa peale; palju Wene rahwas langes selles werises wõitlemises. Aga wõrstitid ei wõitnud sellest mitte õpetust: nad hakastwad jälle eneste keskel wanal wiisil tülitsema.

Sellele õnnetusele tulitwad uued õnnetused juure. Aruldane põud tuli; igal pool põlestistwad metsad ja sood; luitu pilwed katistwad taewast, pimestastwad päik. stg. Kuum oli nõnda lange, et linnud õhu seest surult maha kukustistwad. Teises kohas sadas jälle ilma wahapidamata wihma; hein, witi madanestwad aasade ja põidude peale ära; wihjaküümid seistwad tühjad. Järgmisel aastal külmas lõik talwewili ära: wihjaküümid tõustistwad liig sõrgele. Nälg tuli kätte, haigused ja tatt mõllastistwad hirmsaste. Waesed inimesed sõitwad sammast, tammestõrustid, pärnalõort, kassistid ja koeri. Kaastamised algastwad; rahutu ja korratu olet tegitwad õnnetust weel suuremaks. „Et olnud halastust inimeste keskel, räägib ajaloo kirjutaja: näha oli, nagu ei armastaks isa poega, ema tüdri. Naaber ei tahtnud naabrile leiwopalukest murda.“ Kes jõudis, põgenes ära teise kohta; aga õnnetus oli terwel Wenemaal, kuid Kriewis mitte. Smolenskis suri haiguse ja nälja kätte umbes 30 tuhat inimest, Rowgorodis — 42 tuhat. Rahwa peale tuli suur hirm ja warin. Taewa küljes oli määratu suur sabagatõht näha. „Õnnetus tulemas,“ rääkis rahwas kartuses. Õnnetus tuli ka, ehk küll taewa tähed ja looduse nähtused, nagu sabagatõht, põud ja nälg, siin mitte süüdlased polnud. Aga kui teegi selle hirmsa õnnetuse juures süüdlane oli, siis oli see rahwas ise: ei olnud nende keskel ühtesündimist, ühtmeelt, muud kui alalised tülid. Seda ju isegi teate, et warandus midagi ei aita, kui perekonnas ühtesündimist pole.

Ja waata, 13 aastat pärast Kallajõe lahingit, toodi uueste sõnumeid, et Tatarlased jälle Wenemaa rajades jeda laasta-